

PROFILAKTIKA INSPEKTORINING MA'MURIY JAZOLARNI IJRO ETISHDA BOSHQA DAVLAT ORGANLARI BILAN O'ZARO HAMKORLIGINI TAKOMILLASHTIRISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBALARIDAN FOYDALANISH

Iqboliddinov Shahriyor Jamoliddin o'g'li

324-guruh

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17746678>

Annotatsiya:

Ushbu maqola profilaktika inspektorlarining ma'muriy jazolar ijrosini ta'minlash jarayonida xorijiy davlatlar tajribasidan foydalanishning nazariy-amaliy ahamiyatini o'rganadi. Jumladan, Yevropa davlatlari, AQSH, Janubiy Koreya, Yaponiya va Turkiya kabi mamlakatlarda idoralararo elektron integratsiya, jazo ijrosi monitoringi, retsidiv huquqbuzarlikning oldini olish mexanizmlari hamda profilaktik xizmatning boshqaruv modeli tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, jahonda qo'llanilayotgan raqamlashtirilgan hamkorlik platformalari, real vaqt rejimidagi ijro nazorati, mahalla (community policing) tizimining rivojlangan shakllari va ijtimoiy xizmatlar bilan uzviy integratsiya O'zbekiston sharoitida ham samarali tatbiq etilishi mumkin. Mazkur maqola O'zbekiston huquqni muhofaza qiluvchi organlari faoliyatini takomillashtirish uchun yondashuvlar, texnologiyalar va metodologik tavsiyalarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: xorijiy tajriba, profilaktika inspektori, ma'muriy jazo, idoralararo hamkorlik, community policing, elektron integratsiya, ijro monitoringi.

Kirish

Ma'muriy jazo ijrosining samaradorligi davlat organlari o'rtasidagi muvofiqlashtirilgan hamkorlikka, ma'lumotlar almashinuvi tezligi va tizimlarning integratsiya darajasiga bevosita bog'liq bo'lib, jahon davlatlari bu borada turli innovatsion yondashuvlarni qo'llab kelmoqda. Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, profilaktika xizmatining samarali modeli faqat huquqni muhofaza qiluvchi organlar emas, balki ijtimoiy xizmatlar, mahalliy boshqaruv, ta'lim va tibbiyot muassasalari bilan uzviy hamkorlikda barpo etiladi. O'zbekistonning huquqiy tizimi ham ushbu yo'nalishda izchil islohotlarni amalga oshirib bormoqda, biroq amaldagi hamkorlik mexanizmlarining ayrim jihatlari yetarlicha takomillashmagan: elektron tizimlar integratsiyasi to'liq shakllanmagan, ma'lumot almashish standartlari bir xil emas, jazo ijrosi bo'yicha tezkor monitoring yetarli darajada avtomatlashtirilmagan. Shuning uchun ilg'or davlatlar tajribasini o'rganish mavjud tizimni zamonaviy talablar asosida qayta rivojlantirishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Metodologiya

Tadqiqot davomida komparativ tahlil, huquqiy solishtirish, tizimli yondashuv, o'rganilgan tajribani modellashtirish hamda statistik ma'lumotlar tahlili kabi ilmiy metodlardan foydalanildi. AQSHning community policing modeli, Germaniya va Buyuk Britaniyaning ma'muriy jazo ijrosini raqamlashtirish tajribasi, Janubiy Koreya va Yaponiyaning real vaqt rejimidagi politsiya-sud-ijtimoiy xizmatlar integratsion axborot tizimlari, Turkiya va Singapurning jazo ijrosi bo'yicha bio-identifikatsiya va elektron nazorat texnologiyalari o'rganildi. Shuningdek, xalqaro tashkilotlarning (INTERPOL, UNODC, OSCE) idoralararo hamkorlik bo'yicha metodik ko'rsatmalari tahlil qilindi. Olingan natijalar O'zbekiston

sharoitida moslash mumkin bo'lgan mexanizmlarni aniqlash va ularning amaliyotga tatbiqi bo'yicha takliflar ishlab chiqishga xizmat qildi.

Natijalar

Xorijiy davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, ma'muriy jazo ijrosi samaradorligini oshirishning eng muhim omili — bu barcha davlat organlarining integratsiyalashgan elektron platforma orqali ishlashidir; masalan, Janubiy Koreyada jazo ijrosiga oid har bir ma'lumot politsiya, prokuratura, sud va ijtimoiy xizmatlar o'rtasida real vaqt rejimida almashiladi, bu esa profilaktika nazorati sifatini keskin oshiradi. AQSHda community policing modeli aholining huquq-tartibotni saqlash jarayonida ishtirokini kuchaytirgan holda, profilaktika inspektoriga mahalla, maktab, tibbiyot va psixologik xizmatlar bilan doimiy aloqada ishlash imkonini beradi. Germaniya va Buyuk Britaniyada jazo ijrosining elektron monitoringi, xususan, elektron bilaguzuklar, xavf darajasi bo'yicha tasniflash tizimlari va avtomatlashtirilgan nazorat protokollari qayta huquqbuzarlikning kamayishiga olib kelgani aniqlangan. Ushbu mexanizmlar O'zbekiston sharoitida ham samarali tatbiq etilishi mumkin.

Muhokama

Xorij tajribalarini O'zbekiston sharoitiga moslashtirish jarayonida bir qator tamoyillarga e'tibor qaratish zarur: birinchidan, idoralararo yagona elektron platforma yaratish va uning texnik hamda huquqiy asoslarini mustahkamlash; ikkinchidan, jazo ijrosi monitoringini avtomatlashtirish orqali profilaktika inspektorining vaqt resurslarini tejash; uchinchidan, community policing modelidagi kabi mahalla tizimini profilaktika jarayonining faol hamkoriga aylantirish; to'rtinchidan, psixologik, ijtimoiy va tibbiy xizmatlar bilan integratsiyani kuchaytirish va jazo ijrosida multidisiplinar yondashuvni yo'lga qo'yish. Shuningdek, xorijda keng qo'llanilayotgan sun'iy intellekt asosidagi xavf profilini baholash tizimlari, elektron bilaguzuklar, axborot xavfsizligini ta'minlaydigan blokcheyn texnologiyalarini joriy etish ham O'zbekistonning ma'muriy nazorat tizimini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqishi mumkin.

Xulosa

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqadiki, xorijiy davlatlar tajribasidan foydalanish profilaktika inspektorining ma'muriy jazo ijrosidagi rolini kuchaytirishda, idoralararo hamkorlik samaradorligini oshirishda va jazo muqarrarligini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Xususan, elektron boshqaruv tizimlari, real vaqt rejimidagi monitoring, ijtimoiy xizmatlar bilan integratsiya va jamoatchilikni jalb etish kabi mexanizmlarni bosqichma-bosqich joriy etish O'zbekiston huquqni muhofaza qilish tizimining zamonaviy standartlarga moslashuvini ta'minlaydi. Natijada jazo ijrosida shaffoflik oshadi, profilaktika samaradorligi kuchayadi va huquqbuzarliklarning takrorlanishi sezilarli darajada kamayadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. UNODC. Criminal Justice Reform Guidelines.
2. OSCE. Community Policing in Practice: International Standards and Models.
3. South Korea Integrated Criminal Justice Information System Reports.
4. U.S. Department of Justice. Community Policing Program Annual Report.
5. UK Ministry of Justice. Digital Transformation in Offender Management.
6. Bundespolizei Germany — Administrative Sanctions Enforcement Manual.
7. Yaponiya Ichki Ishlar Vazirligi. Public Safety and Administrative Enforcement Review.